

Siiskõs

Alggsää'n	4
1 Ougglõsmätt'tõs da ougglõsmättjummuš	6
2 Ougglõsmätt'tõõzz plaanmõõžžâst	10
3 Sosiaal'laž, psyykklaž da fyyslaž pue'rrvââjmmõš	14
4 Jiõčchjõõvvâmtäaid da monpâ'stlvažvuõtt	18
5 Infograaf čârstõõttâm cõggmõõžž strategiain	22
7 Vuârrvâiktõõzzlaž ougglõsmätt'tõõzz toi'mmjem-mall	24
Teâtkäiv	26

Tee'kst jáârglõs: Merja Fofonoff

ISBN 978-952-337-378-5

Õõlmtõõzz põõšši addrõs:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-378-5>

Lookkja

Tän vuäppaz täävtösân lij u'vdded teäđ mätt'tööttji psykososiaal'laž pue'rrvââjjam tuärjummšest ouglösmätt'tözzâst. Vue'ppes lij jurddum nuõrivui'm toi'mmjeei mätt'tös- da ohjjeemtuâjjilaid vuâđđskooulâst da nuu'bb tää'zzest. Vuäppaz lie noorrâm eOPE-ha'ñkõõzz toi'mmjeei ha'ñkõõzzâst vuâžžum vuäinnmõõžžid da puâđõõzzid nuâjjõõđee'l. Ha'ñkõõzzâst vi'kkeš čõõđ tuâjjpaa'jid, koin kaart'teš mätt'tööttji vuäinnmõõžžid ouglösmätt'tözzâst COVID-19 -epidemia ääi'j. Vue'ppes vuâđđââv mätt'tööttji õu'dde pu'httem jurddjid, mõõnn nalla ne'ttjää'đtum ouglösmätt'tös vuäitci tue'rjjeed mätt'tööttji psykososiaal'laž pue'rrvââjjmõõžž. Ouglösmätt'tösse si'rdeš kiõrggânji da tät piiji nu'tt mätt'tööttjid ko u'čtee'lid ođđ da va'žžlõs päikka.

Ouglösmätt'tööttâmpirrõõzzid serddmõš puu'ti õlmsa, što mätt'töötti kai'bbje õhttsallažvuõđ, vuârrvaaiktõõzz da tuärj mätt'tööttma. Serddmõš ouglösmätt'tösse puu'ti pannaainâsvuõđ tõi'st, mõõnn nalla mätt'tös õõlgci jä'rjsted, mä'htt mätt'tööttjid o'hjjeet da mõõnn nalla mätt'tööttmõõžžâst ää'net huõl mätt'tööttji pue'rrvââjjmõõžžâst di mättjemtää'vtõõzzid kuâsttmõõžžâst.

Åå'n ko mätt'tös lij mäccam määusat klasslõõ'nnjid, ouglösmätt'töõzz mie'ldd alttuom pue'rren vuõinnum mõõntõõllmõõžžid lij sii'skuum vue'ssen mätt'töõzzâst. U'čtee'li kiõččlõõttâmhaall jee'resnallšem teknologiai äu'kkummša lij lâssnam. Tän o'hjjeem vuäppsest ta'rkstõõllâp ouglösmätt'töõzz nu'tt u'čtee'l, mätt'töötti ko še mättjem pue'ttemkuu'lmin.

Vuäppsest čuäjtõõlât vuârrvaaiktõõzzlaž ouglösmätt'töõzz toi'mmjem-maall, ko'st mõõntõõllâm õuddmiârki pääi'k čuõvtet, mõõnn nalla nuõrid vuei'tet tuärjjeed da ohjjeed ouglösmätt'tööttmõõžžâst.

Ha'ñkõõzz tuâggaž

Tät vue'ppes ouglösmätt'töõzzâst da ohjjeem-mõõntõõllmõõžžin lij šõddâm Tâ'vv-Vuâđđmääd jie'llemvue'kk-, jootlõk- da pirrõskõõskõõzz (JJP) miõttâm da Euroopp sosiaalfoond (ESR) teäggtem *eOPE – Etäopintoihin osallistumisen tukeminen perusopetuksessa* da toisen asteen koulutuksessa -ha'ñkõõzzâst (01.05.2021-31.09.2023). *eOPE*-ha'ñkõõzz lij jää'đtam Lappi universitee'tt Pedagogiikk tiõđkâ'dd da partnee'ren lij leämmaž Lappi škooultõskõõskõs REDU.

Ha'ñkõõs vuâđđââv õõu'dbuž ESR-teäggtem *eLAPPI*-ha'ñkõõzzâst vuâžžum tiõttu tõi'st, što Covid-19-pandemia diõtt serddmõš ouglösmätt'tösse piiji škooulid/mättstroittlid samai ođđ päikka, da što ouglösmätt'töõzz ohjjeem-mõõntõõllmõõžžid lij mäinn kideed vuâmmšõõzz.

Spä'sseb

Haa'leep spä'ssbõõššâd pakkmiõ'lle mätt'tööttjid, u'čtee'lid da rehtoorid, kookk lie leämmaž mie'ldd *eOPE*-ha'ñkõõzz tuâjjpaa'jin. Tuâjjpää'j lie ouddam kaallšõs teäđ vuârrvaaiktõõzzlaž ouglösmätt'töõzz toi'mmjem-maall oudâsviikkmõõžž väaras di meâđas vaaiktam tän kee'rj siiskõ'sse.

Spä'ssbõõššâp Tâ'vv-Vuâđđmääd JJP-kõõskõõzz da ESR-foond di Lappi universitee'tt da Lappi škooultõskõõskõs REDU õõu'deemtuâj tuärjjeem õõudâst.

eOPE-ha'ñkõõzz toi'mmjeei Ruä'vnjaargâst vue'ssmannust 2023,

Satu-Maarit Korte, eOPE-ha'ñkõõzz jää'đteei da proje'kttjää'đteei, Lappi universite'tt

Solja Upola, ä'sštobddi, REDU

Janne Väätäjä, ha'ñkõõstuâjjlaž, Lappi universite'tt

Pigga Kesitalo, ä'sštobddi, Lappi universite'tt

1 Ouglõsmätt'tõs da ouglõsmättjummuš

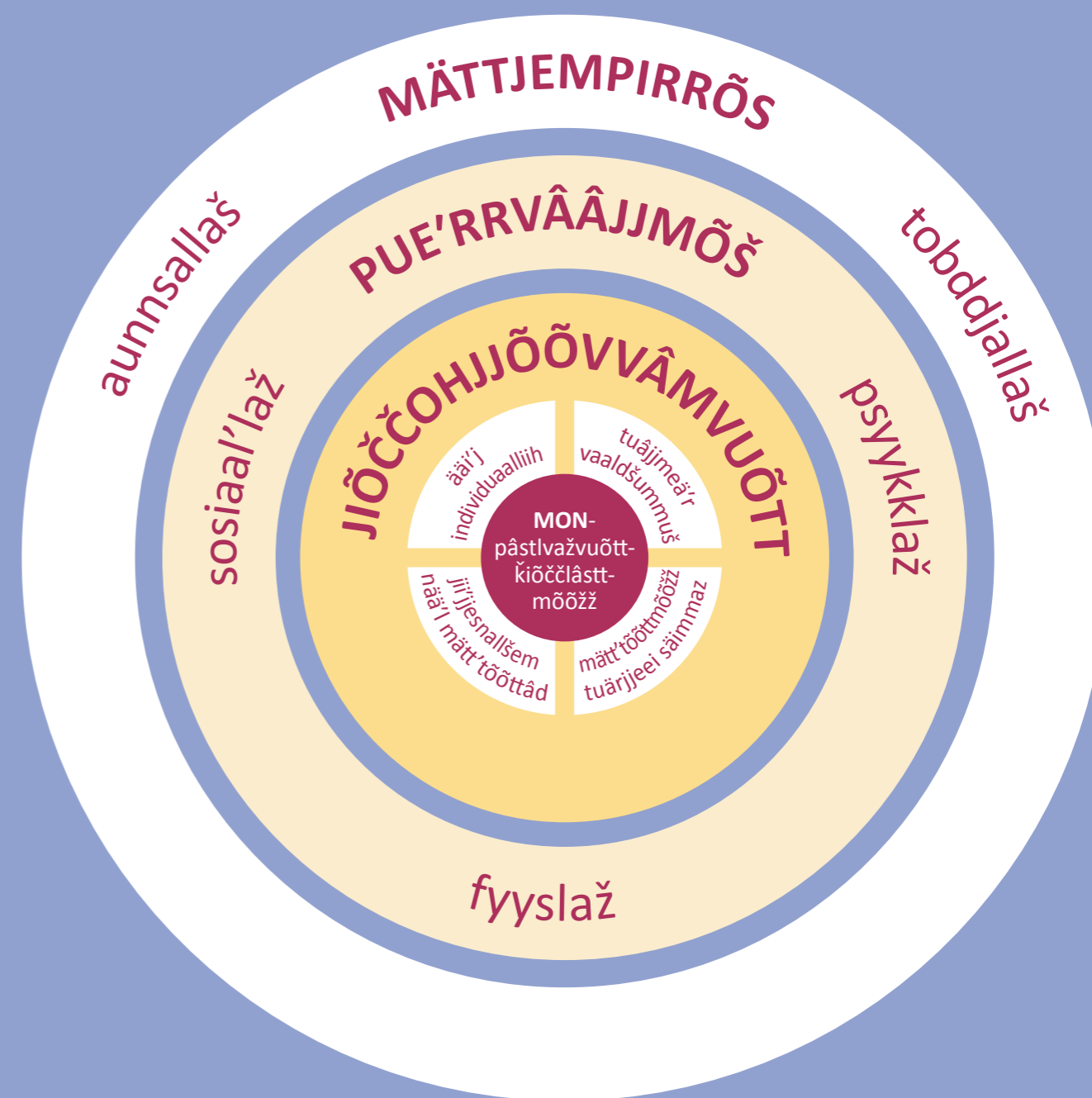
Ouglõsmätt'tõs da ouglõsmättjummuš jie leäkku odđ ää'sš. Öuddmiärkkân ķerjkuurs lie leämmaž ju'n 1800-låågg looppâst. Teknologia öuddnem mie'ldd ķerjkuurs lie siõmnai serddjam ne'ttvuãdlaž ouglõsmätt'tõõttâmnaä'llen, má'te ne'ttkurssân da ääv ne'ttkurssân (MOOC). Tãt lij ää'vääm öõu'dbuuzž jäänab vuettemvuõđid ouglõsmätt'tõõttmõ'sše da -mättjummuša fyyslaž â'lddåarramtaa. COVID-19 -epidemia ouglõsmätt'tõs da -mättjummuš šõ'dde tobddsen veezz maai'lm pukid mättjee'jid da mätt'temtuâjast toi'mmjee'jid. Kroota puättam vuet'kk jãã'dti määngaid jee'resnallšem ķiõččlãsttmõõžžid mätt'tõõttjid, di u'čtee'lid, di puu'ti õlmsa taarb öõu'deed ouglõsmätt'tõs- da ouglõso'hjeemtãidaid.

Mõõnn nallšem lij kudd ouglõsmätt'tõs mätt'tõõttji peä'lnn?

Mätt'tõõttji ouglõsmätt'tõõttmõ'sše vaaikte **mätt'tõõttãmpirrõ'sse**, jii'jjes pue'rrvãâjjma da **mätt'tõõttãmnaa'lid** kuulli tuejjei. Nääi't mätt'tõõttãmtobdd lij ķidd määngain tue'jje'jin, koid ij mätt'tõõtti jiõčč le'be ni u'čtel vuet't pãi vaaikted.

Mätt'tõõttãmpirrõs lij pue'rr fi'ttjed obbvãã'ldlãnji nu'tt, što mätt'tõõttãmtobddja vaaikat nu'tt **aunnsallaš** pirrõs nuu'bnalla säärnee'l teãtt- da saagtemteeknlaž infrastruktuur snãätnei toi'mmjummuš ko **mätt'tõõttãmtobddjallaš le'be psykososiaal'laž mätt'tõõttãmpirrõs** (Kartt 1).

Tãin õhttna šãdd tãã'ssteãddsaž obbvuoõtt.

KARTT 1. Mätt'tõõtti ouglõsmätt'tõõttãmtobddmõõžž raajsmõõvmmõš (Upola et al., 2023).

Mänglaaggan mättjempirrõõzz

U'čtee'l ougglõso'hjjeemtäaidai miärktõs šorran, što mätt'tõõtti čõnnâatt da motivâsttjââvv äšša. Seämmanalla mätt'tõõtti da u'čtee'l kõskksaž snäätnai kõskkvuõtt vaikat miõttlânji ougglõsmätt'tõõttmõ'sše. U'čtee'lest kõskksâjjsaž tuâjjan lij ââ'nned huõl ougglõsmättçiâs staansõs tobdlmest.

Ougglõsmätt'tõõttmõõžžâst mätt'tõõtti toi'mmai täujja suu jii'jjes pirrõõzzâst. Tãn diõtt *mättjempirrõõzz* da tõi teeknlaž va'rrjõõttâmää'zz vaajtâ'lle, mii pohtt jii'jjes va'žžtõõzzid mätt'tõõttma da mättjummsa. Õuddmiärkkân ne'ttõhttvuõtt vuäitt lee'd meälgaš, kuä'ss teäđserdd kuâkksâtt.

Seämmanalla pääi'kest vuei'tte lee'd seämma poodd še jee'reš piärvuäzzla mätt'tõõllmen da ougglõstuâjain. Vie'ltkani pukin ij leäkku ââ'nnmest jii'jjes teättmašina kee'jjmie'ldd ääi'j, seäša tõi âânnmõõžž joudd jue'kked jeärrsivui'm. Tæt e'pet pohtt jii'jjes va'žžtõõzzid, jos piärrjest pukin mätt'tõõttjin lie õhttna mättçiâs.

Nu'tt mätt'tõõtti ko u'čtee'l še vuei'tte jakstõõllâd kamera da mikrofoon âânnmõõžž. Täâzz mäinnan vuäitt lee'd õuddm. tõt, što ij haa'led õlmmsest čuä'jted jii'jjes aazzâlm pukid jeärrsid. Suävldõõzz mâ'te Teams le'be Zoom ou'dde kuuitâg vuei'ttemvuõđ personâ'stted jeärrsid kuâsttjeei jii'jjes koov õuddmiärkkân jee'resnallšem tuäggažkoovavui'm. Kamerai âânnmõ'sše kai'bbjet täujja u'čtee'l o'hjjõõzz ij-ka tõi äävai le'be kiddy âânnmõõžž vuei't ââ'nned samai se'lvven. Nu'tt kamerai âânnmõõžž ko tõi ââ'nkani kuâđdmõõžž älgg še vuâđdtõõllâd.

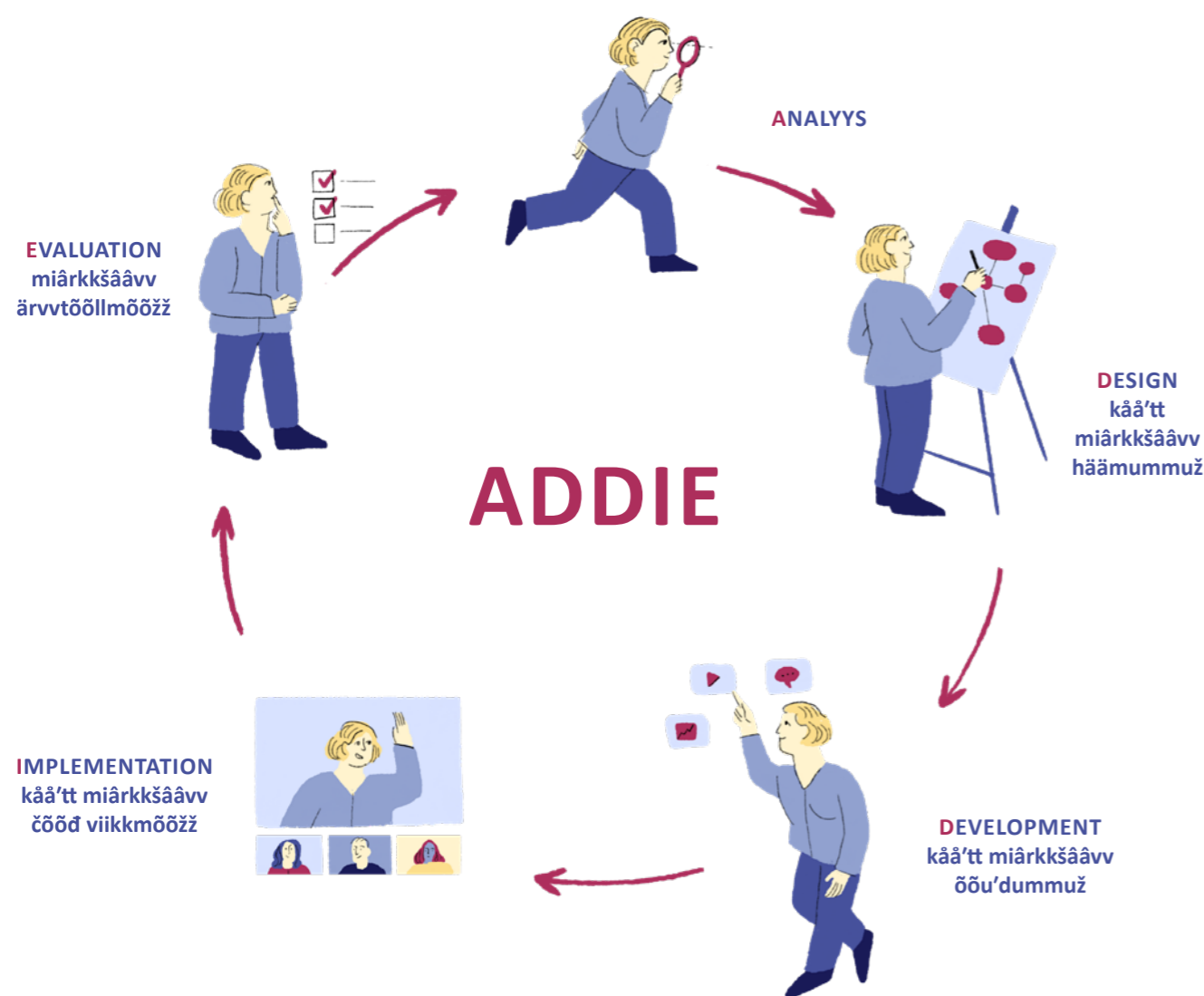
Aazzâlpirrõõzzâst mätt'tõõttjest vuei'tte lee'd še kue'ttâarrai tuâj, mâ'te pävvrõõššmõš, nuõrab piärvuäzzlain huõl âânnmõš, trää'ccačkjie'll'ji viiggummuš olggan da jee'reš lââ'sstuâj. Tõn nää'leld ougglõsmätt'tõõttâmpirrõõzz pe'jje še mätt'tõõttjid jee'resärvvsâž sâjja. Ougglõsmätt'tõõttâmpirrõõzzid kuulli vuei'ttemvuõđi da va'žžtõõzzi vuâmšummuš kai'bbai u'čtee'lest šiõgg mätt'tõõttitobddmõõžž.

2 Ouglõsmätt'tõõzz plaanmõõžžâst

Ouglõsmätt'tõõzz plaanmõõžž õõlgçi ohjjeed seämma pedagooglaž vuâđđjurddi ko â'lddmätt'tõõzz plaanmõõžž. Nu'tt â'ldd-, ouglõs- ko hybriidmätt'tõõzz plaanmõõžžâst kõskksõmâs ä'sš, mâ'st vue'ljet lij mättjemtäävtõõzzi me'rtõõllmõš. Mâņņa tä'st vuei'tet va'lljeed täid täävtõõzzid tuärjjei mätt'tõsmõõntõõllmid da neävvid.

Ouglõsmätt'tõõzz järjstumuškai'bbai päiteknologiaid/suâvldõõzzid, koid â'lddmätt'tõõzzâst jeä't päi taarbšuku. Nääi't ouglõsmätt'tõõzz plaanmest šorran tõn podd miärktõs, kuä'ss tuejjeet va'lljumšid ââ'nimest âarrai teknologiain/suâvldõõzzin.

ADDIE -mättjemhäameem mall (Branch, 2009)

Ouglõsmätt'tõõzz plaanmest vuäitt ââ'nned še vie'kķen õuddmiärkkân ADDIE -mättjemhäameem maall, koonn bukva miärkkšâ'vve *Analyys, Design kää'tt miärkkšââvv häämummuž, Development kää'tt miärkkšââvv õõu'dummuž, Implementation kää'tt miärkkšââvv čõõđ viikkmõõžž da Evaluation kää'tt miärkkšââvv ärvvtõõllmõõžž.*

Analyyspodd haa'leettie'ttedasmiõttâd MÄI'D mättjeeitaarbše, mõõkkliemättjemtäävtõõzz, mättjummuž čuõlmpäi'k, tãn poddšaz silttummuš, vuei'tlvaž mätt'tõsmõõntõõllmõõžž da äi'ğğrajjtõs.

Häameempodd smiõttât MÄ'HTT mätt'tõõzz õõlgçi ta'rjjeed da mâi'd pedagooglaž mõõntõõllmõõžžid da digitaal'laž neävvid ka'nnat mättjemtää'vtõõzzid kuâsttmõõžž õu'dde ââ'nned. Tä'l ka'nnat smiõttâd koonn järjstõõžžâst jee'res tee'mid õõlgçi čuä'jtõõllâd, mõõnn nalla mättjummuž ka'nnat ärvvtõõllâd, mõõnn nalla mättjee'ji õhttsažtuâj da vuârrvaiktõõzz vuäitçi tuärjjeed da mõõnn nalla mättjee'ji jee'resnallšemvuõđ, mäņgkulttuurlažvuõđ da mäņgkiõllsažvuõđ vää'ldet lokku.

Õõu'deempodd plaanmõõžž viiggât mättmateriaali da siiskõõzzi konkreetlaž tässa õuddmiärkkân jee'res programstõõggi veakka (diačuäjtõõzz, video djn.). Seämmast smiõttât mõõnn nallšem multimediaelemee'nt, mätt'tõstoi'mmummuš da mättjummuž raaveei ha'rjtõõzz da aktivitee'tt čõõnnâ'tte mättjee'jid le'be pue'ree mättjemtõõddmõõžž. Rajjum materiaolid ka'nnat te'stjed õu'ddel âânnmõõžž.

Čõõđviikkimest plaanât materiaali da plaani viikkmõõžž tuejjeem tässa, smiõttât mä'htt õuddmiärkkân mättjemtõõddmõõžžid da perstummuž monitorââ'stet, da mõõnn nalla mättjeei õhttee mättje'mes tuõtt jie'llma. Seämmast smiõttât mä'htt materiaolid jue'jjet mättjee'jid, taarbšet-a materiaolid vuâla da taarbšet-a vuâlže vuäppõõzzid jee'res aa'sši kaunnma, mä'htt ärvvtõõllmõõžž uu'det da maacctõõzz noorât.

Ärvvtõõllmõš da čäuddmõõžži reflektâsttmõš lij juätkkjeei prose'ss čäuddmõõžži juõ'kķ poddâst, što taarbšum muttsid vuei'tet tuejjeed. Vuei'tet smiõttâd lie-a čäuddmõõžžin raavâsvuõđ le'be rââ'žžesvuõđ, lij-a šiõttuum täävtõõzzid kuâsttum, mõõnn nalla va'lljuum mättjem-mõõntõõllmõõžž da valmštum materiaal šiõ'tte, perstõ'tte, motivõ'stte le'be äläsmõ'tte mättjee'jid.

Mä'htt altteed ouglõsmätt'tõõzz plaanmõš?

1. Meä'ret mättjemtäävtõõzzid

- » Vää'ld lokku kontee'kst, mätt'templaan, määnglaaggan mättjee'jid

2. Va'lljed mätt'tõs-mõõntõõllmõõžžid

- » õuddm. joukktuâj, jiõččnaž tuejjummuš

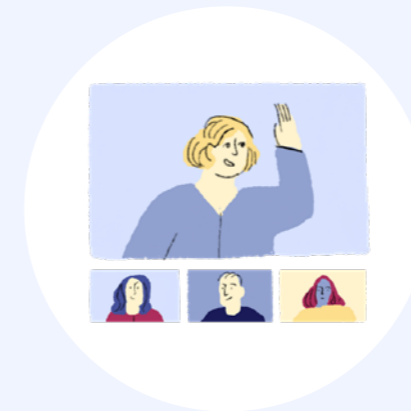
3. Meä'ret taarbid, mäi'd kai'bbjak äu'kķeed jurddum neävvain

- » õuddm. a'lķķesvuõtt lokku vää'ldēē'l tiõttum äkksaid mättjee'jid mield

4. Oo33 da va'lljed mättjemprosee'ss peä'lnn šioõtlõmâs neävvaidd

- » kõõjj tuâjjtaaurõõžžin, oo33 nee'ttest

5. Viigg čõõd mättõõzz

- » teâđast jiijjad da mätt'tõõttji roolid mätt'tem poodd

6. Ärvvtõõl mätt'tõõzz da raaj muttsid taarb mie'ldd

3 Sosiaal'laž, psyykklaž da fyyslaž pue'rrvââjmmõš

Pue'rr lij muštted, što pue'rrvââjmmõš šâdd 1) sosiaal'laž 2) psyykklaž da 3) fyyslaž tuejje'e'jin, koid vuäitak še u'čtee'len vaaikted.

Taurõõžž, piâr di ââ'ldmõs oummu lie kõskksââ'jest õõu'de'mmen nuõr **sosiaal'laž pue'rrvââjmmõõžž**. Mätt'tõõtti tääu'jmõsân vuäžžä viõgg da äukkjä've vuârvaiktõõžžâst, da tobddmest, što sij ko'lle jou'kke – nuu'bbid tät vuäitt lee'd kuârmtteei da jeänab jiõččines tuejjeemnääl'ij lij hiâlpab.

“Miõlltiõrvâsvuõttçuõlm le'be tõi huänn'nummuš, õhttuâarmõš, sosiaal'laž kõõsk oummuid da õhttvuõđ âânnmõš occnjaš. Mâtamnallšem čârstoõttâm riskk vuäitt šorrned.”

Mõõnn nalla ton vuäitak u'čtee'len tuärjjeed mätt'tõõttji sosiaal'laž pue'rrvââjmmõõžž?

- » **Sme'llkââtt vie'kk raukkmõ'sše čuõlmpapai'kin da ta'rjjed paai'kid, koin vie'kk vuäitt raukkâd spontaanâld**
 - > Sâävšeei da vuârvaiktõõžžlaž toobdâlm joukktuâjain
 - > Staansõs, kuõi'tkõskksaž kaaunõõttmõõžž
- » **Ta'rjjed mätt'tõõttjid jee'resnallšem naa'lid ââ'nned vuârvaiktõõžž nu'tt tuin ko jeârssi mätt'tõõttjivui'm**
 - > Joukktuâj, ohjjeemäai'j

Psyykklaž pue'rrvââjmmõš ougglõsmätt'tõõžž äi'gğen vuäitt liinjtoõvvâd õuddmiârkân mätt'tõõtti tobddâm kuârmtõ'sse ougglõsmätt'tõõžž äai'j, koozz tu'st lij vä'ldd vaaikted.

“Sä'lbškue'di rââ'dd, ko ij mättjam ni mâi'd. Teättmašina ikkân čõõđ leäi vaiggäab mätt'tõõttâd da vie'kk kõõčcmõš lij vaiggäab ko â'lddmätt'tõõžžâst. Õhttu jiõččinan päai'kest âarmõš še ve'rddee'l škou'le, ko'st lie sosiaal'laž kõõsk, sälbškue'di rââ'dd.”

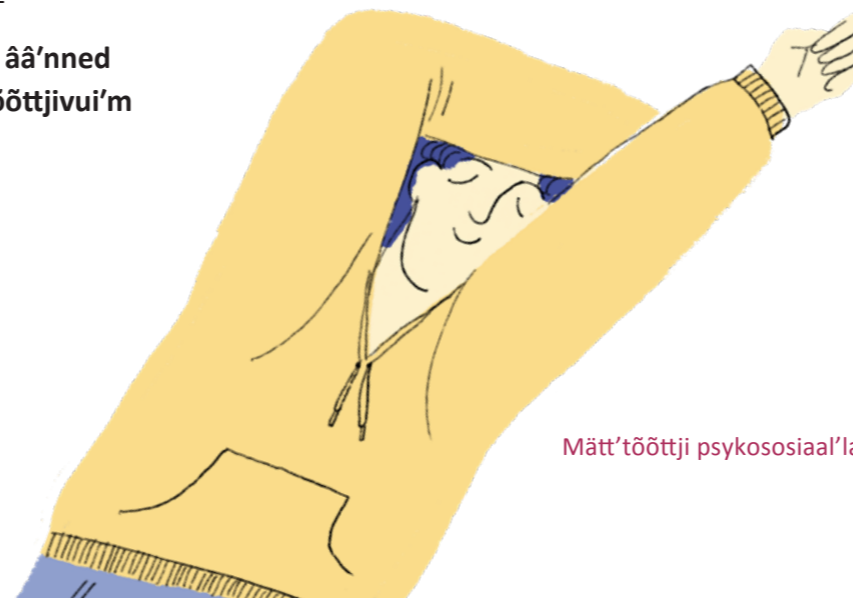
Mõõnn nalla vuäitak u'čtee'len tuärjjeed mätt'tõõttji psyykklaž pue'rrvââjmmõõžž?

- » **Ta'rjjed mätt'tõõttjid paai'kid vä'ldded mättjummsa kuulli čuõlmpapai'kid õlmmsa**
 - > Kõõjj kuullmõõžžid mätt'tempââ'j äi'gğen
- » **Vuâmmše'ked määttai obbkuârmtemvuõđ jeârssi u'čtee'livui'm**
 - > Jie pâjplõs maacctemäai'j tuâjaid
- » **Ta'rjjed määngpeällsaž tuejjeemnaa'lid mätt'tõõttjid**
 - > Ho'hsse, što jiijjad mätpââ'jest jie taarbâž lee'd puk mätt'tõsmõõntõõllmõõžž ââ'nnmest pe'ce kõskksââ'jest lij, što jââ'ttmen âarrai määttain šâdd čââpp obbvuoõtt

Ougglõsmätt'tõõžžâst lij tä'rkk ââ'nned huõl še jii'jjes **fyyslaž pue'rrvââjmmõõžžâst**, koonn tuärjjeed mätt'tõõttâmpeeiv mie'rrkõskksaž rutiin. U'čtee'len tä'rkk lij teâđsted, što mätt'tõõttji mätt'tõõttâmpirrõõžž lie čuu't määnglaaggan ougglõsmätt'tõõttâm äi'gğen.

Mõõnn nalla vuäitak u'čtee'len tuärjjeed mätt'tõõttji fyyslaž pue'rrvââjmmõõžž?

- » **Ââ'n kõõskid, älsmäâtt liikkummsa/pakkõõllma, čuä'jet õuddmiârk**
- » **Raaj čiõlgg da õudlkâ'stemnallšem mätt'tem-mõõntõõllmõõžžid**

Sosiaal'laž da emotionaal'laž mättjummuš (SEL) (Yoder, 2014)

Ougglõsmätt'tõspodd väâjj tâbdddjed vaiggeen raajjâd pue'rr, staansõs da vuârrvaaiktõõzlaž mij-jiõgg. Sosiaal'laž da emotionaal'laž mättjummuš mall fokusâsttjââvv mättjemtäävtõõzzi lââ'ssen tee'mes täaidai õuddnummša. Sosio-emotionaal'laž silttummuš miârkkšââvv takai täâ'zzest täaid jälstõõttâd da vaaldšed tobddjeez sosiaal'laž paai'kin. Mall âânn se'st vitt täâ'rĳab sue'rj: *jiõččteâđstemvuõtt, jii'jjes jââ'dtem täaid, sosiaal'laž teâđstemvuõtt, ooumažkõskkvuõtt-täaid* da *va'sttemvuõđlaž tu'mmstõktuâjj*.

Jiõččteâđstemvuõtt lij täidd tobddsted tobddmõõžžeez, mii tõid vuäitt vaaikted di fi'ttjed jii'jjes raavâsvuõđid, rââ'žžesvuõđid, stre'sstue'jjee'jid da miõllĳie'ssi aa'sšeez. Son toobdast še jeârssi tobddmid da mä'htt jii'jjes tobddmõõžž vaaikteei jeârssid. Son vuäitt reflektâ'stted da kõõččâd mõn diõtt toobdam nääi't da mõõnn nalla vuäitcem mu'tted jii'jjan jälstõõttmõõžž. Vuäitak ââ'nned mallâttmõõžž le'be čuäjtõõllmõõžž mättjee'ji vie'ĳĳtem diõtt tobddsted mâkam tobddmõõžž si'jjin da nuu'bbin vuei'tte lee'd.

Jii'jjes jââ'dtem täaid ou'dde oummuid silttummuš da strategiad ĳiõtt'tõõllâd peeivlaž stree'ss da vaaldšed tobddmeez va'žžlõs vuârrvaaiktempaai'kin le'be te'l ko muđoi lij vaiggâd. Mätt'tõõttji odd šio'ttõõllâd tobddmõõžžeez vaaikte mätt'tõõttji mušttu da sij ââ'nnem kognitiivlaž resuursid mättjemtuâjaid tuejjeen. Nääi't mättjeeja šâdd vue'ĳĳfi'ttjõs da son mättai, koon poodd lij äi'ĳĳg jââ'dted, u'vdded jeârssi jââ'dted da koon poodd da mõõnn nalla tuejjeed jiõččines. Tãn peä'l õuddnummšest vie'ĳĳkat õuddmiârkkân jiõččtuõ'llstõõllmõõžž harjttummuš. Õhtsažtuâjttäaidaid vuäitt harjttõõllâd vuässõõđee'l joukkšlaajjid da siõrid. Täid paai'kid vuäitt mâ'ŋŋlubust reflektâ'stted õõutsââ'jest da tä'st vuäitt u'vdded konstruktivlaž maacctõõzz.

Sosiaal'laž teâđstemvuõtt oudd ooumže vuei'ttemvuõđ vä'ldded lokku jeârssi ĳiõččâmkuu'lmid da õõu'deed empatiatäaidaid. Sosiaal'lânji teâđsteei mättjee'jin vuäitt aabšed, što sij tobddsted da ou'dde äärv jeârssi tobddmõõžžid, silttummuš, vuäinnmõõžžid da persoonlažvuõđi õõutnallšemvuõđid da jeä'rdõõžžid. Sij silttee še säimmõõttâd da toi'mmjed joukk aktiivlaž vuäzzli'žžen, uu'dee'l sââ'j še jeârssid. Tãn vuäitči harjttõõllâd õuddmiârkkân tuejjeel joukin tu'mmstõõggid da õhtsaž vuâkkõõzzid.

Ooumažkõskkvuõtt-täaid ou'dde mättjee'jid silttummuš tuõ'll'jed tiõrvâs da täâ'ssteâddsaž kõõskid oummid, di odd vuâsttlâ'stted negatiivlaž sosiaal'laž teâdd, čâu'dded oummui kõskksaž konflii'ktid da oocčâd taarb mie'ldd vie'ĳĳ. Mätt'tõõtti ä'lĳĳe pâ'stted tuejjeed jeârssivui'm joukktuâjaid, tõn diõtt ko joukktuâjaid vuässõõttmõš lij kaallšõs täidd še tuâjj-je'llmest. Ooumažkõskkvuõtt-täaidain čie'ppes mättjeei siltad kulddled da sagstõõllâd, fi'ttjed jee'res vuäinnmõõžžid da jue'ĳĳked jurddjid. Mättat mätt'tõõttjid ââ'nned õuddmiârkkân ti'ĳĳgeem- da konflii'ktčâu'ddemtääidaid, di harjttõõl dialoog sijvui'm podd pooddâst, što sij mättje suävlded täaid še ođđ paai'kin. Reflektõ'stti kulddlummuš harjttõõllâd nu'tt, što mättjeei tuejje muâni-muâni, kuä'ss nuu'bb säärneen da kovveen mâi'd-ne nu'bb kulddal da mâŋŋa noobbast kuullmes (eža vaiggâd).

Va'sttemvuõđlaž tu'mmstõktuâjj oudd mätt'tõõttjid silttummuš da tu'mmjemoodd ââ'nned miõlstes eettlaž vuäinnmõõžžid, pue'ttivuõđ, ci'sttjummuš da staanvuõttvuäinnmõõžžid tu'mmstõõggid tuejjeen. Tât odd ââ'nn se'st pâsttmõõžž tobddsted čuõlmpaai'kid da pâsttmõõžž viikkâd õõudârra šio'ttlõs čâuddmõõžžid čuõlmpaai'kid lie-ba tõk sosiaal'laž le'be akateemlaž čuõlmpaai'ĳ. Tuä'rjied čuõlmmčâu'ddemtääidai õuddnummuš uu'dee'l mättjee'jid tuâjjan analysâ'stted šõddmõõžž le'be va'žžtõõzz õuddmiârkkân čuõlmmčâu'ddem- ma'lle vuâđđõõvvi kõõččmõšräaid veakka.

MÕÕNTÕÕLLÂM TÄÄ'ZZ ÕUDDMIÂRKK

Roosiõr joukin, kuä'ss juõ'ĳĳka vuäitt u'vdded jee'resnallšem rool le'be aktiviteet, õuddmiârkkân optimist, pessimist, jee'res ämmat ee'ttkõ'sttjid le'be jee'res historiast täâ'rĳes oummuid. Joukin vuäitt tuejjeed še risttsaa'nid, teättĳeälbaid, juurdkartid da sää'nnpõõlvid mättjum tee'mi pirr. Joukk vuäitt šeõõutsââ'jestkommentâ'sttedmätt'tõsvideoid piijee'l tõid maainâskopplõõzzid, va'sttõõzzid kõõččmõõžžid, pââjaspaiijmõõžžid da hâ't mâka liiŋkid jee'res videoid.

4 Jiõčohjjõõvvâmtäaid da monpâ'stlvažvuõtt

Jiõčohjjõõvvâmtäaidain lij kõõčmõš ääi'j da tuâjmeä'r vaaldšummšest di jii'jjesnallšem naa'lin mätt'tõõttâd da mättjed aa'sšid. Mätt'tõõttji jiõčohjjõõvvâmtäaid vaajtâ'lle jiännai, mõõnn diõtt ouglõsmätt'tõõttmõõžžâst tä'rkk lij, što mätt'tõõttjest lij jii'jjes-i sääimas, ko'st pâstt vuäžžad vuä'pstõõzz da vie'kk ouglõsmätt'tõõttâm äi'ggen. U'čtee'len ka'nnat še mu'stted, što mätt'tõõtti kai'bbje tuärj, ohjjõõzz da maacctõõzz huõlkani si'jji jiõčohjjõõvvâmtäaidain.

Nee'ttest ouglõsmätt'tõõttmõš vuäitt lee'd päi'kk jii'jjes monpâ'stlvažvuõđ da jiõčohjjõõvvâmtäaidaiõuddnummša. Monpâ'stlvažvuõđpeä'lnmiârkteeisââ'jest lijmätt'tõõtti vaaldšemtobddmõš määttaines. Jiõčohjjõõvvâmtäaid da positiivlaž monpâ'stlvažvuõđ jurddi puä'tte pue'rmõsân õlmsa paai'kin, kuä'ss mätt'tõõtti ho'hssai ođđ naa'lid mätt'tõõttâd da jii'jjes kuânstid õõu'deed mättjumšes. Tât kuâsttai õuddmiârkkân tuõsttmen kulddlõddâd jee'resnallšem mätt'tõõttmõõžž tuärjjei mätt'tõõttâm-mõõntõõllmõõžžid da neävvid/suävldõõžžid.

Mõõnn nalla vuäitak tuärjjeed mätt'tõõttji jiõčohjjõõvvâmvuõđ da monpâ'stlvažvuõđ ouglõsmätt'tõõttmõõžžâst?

- » Raaj tuâjaid čiõlgg vuä'pstummšid da ärvvtõõllâm vuâđaid
- » Vie'kket mättõõttjääd raajjâd jiõccses ääi'j da tuâjai vaaldšummuž tuärjjei mätt'tõõttâmäi'ggetaaul, koozz lie mie'rkkuum jm. tuâjai maacctõõzz da takai mätt'tõõttâmäi'gğ
- » Jää'rjest mätt'tõõssad nu'tt, što tõn vuäitt õudlkâ'stted da tõt lij čiõlggsânji strukturõsttum

Jiõčohjjõõvvi mättjummuš (SRL) (Peel, 2020)

Jiõčohjjõõvvi mättjumšest mättjei mättai vaaldšed jii'jjes mättjummuž, fi'ttjed jiõccses šiõttlõs mättjemstrategiaid. Lââ'ssen son mättai toi'mmjemnaa'lid tuejjeed jiõččines, va'žžtee'l jii'jjes, di mättai ärvvtõõllâd jii'jjes mättjummuž. U'čtel lij ohjjei da fasilitõ'stti roolâst, raajee'l mättjummuš šiõgg toobdâlm da raamid, vie'kktee'l mättjemtäävtõõzzi meä'rtõõllmõõžžâst, ohjjei' l jee'resnallšem mättjummuž kuânstid, mättjemprosee'ss, puâđõõzzi čuäjtõõllmõõžž da mätt'tõõttji jiõččarvvtõõllmõõžž.

Jiõčohjjõõvvi mättjummuž mättjet nelljan tää'zzest, koivui'm u'čtel plaanmallânji harjittâtt mättjei: *õhttât mättjummuž, fasilitâst mättjummuž, mänglaaggan mättjummuž da sosiaal'laž mättjummuž.*

Õhttât mättjummuž kovvad tõn, mõõnn nalla mättjeija ta'rjeet vuei'ttemvuõđ täävtõõzzlaž mättjummuš äu'kktee'l *jii'jjes miõllkie'ssi aa'sšid* tuõtt jie'llmest. *Täävtõõzzlažvuõtt* räajj mättjummuž mie'rää'sš kuâsttee'jen. Mättjempoodd liiŋktummuš *tuõtt jie'llma* da *äi'jben mättjum* le'be *teoria tuejjeem* tässa, ravsmâtt mättjummuž. Õuddmiârkkân, vuõ'sšen mainstet teaddviõggâst da mânŋa vuäžž jiõčč kâittad ää'sš tuejjeem tää'zzest.

Fasilitâast mättjummuž kovvâall tön, mõõn nalla mättjeeja ta'rijeet vuei'ttemvuõđ da tuâjineävvaaid jiõčč aktivâsttjõõvvad mättjumms'est, konn u'čtel seu'rrai da ohjjad õõudârra. Što tän tuejjeemnâä'l vuäžžat toi'mmjed, lij pue'rr harjjted mättjee'jid u'čtee'l piijjâm tiõttum *rutiinid, da tõõzz mâi'd u'čtel mättjee'jin vuârdd*. Nääi't vue'jjest le'be aktivitee'ttest nobba see'rdeen ij äi'ğg mõõn tu'sšen. Lij še pue'rr u'vded mättjee'jid õuddmiârkid, mõõn nalla jiõčč tiõttum päai'kest, mâ'te vuei'vestla'skkumm'sest, toi'mmai. Nääi't vuäitt älsmä'tted mättjee'jid smiõttâd jii'jjes ju'rddemnääl da vuâmmšed *jii'jjes õuddnummuž siltumm'sest*. Mättjummuž vuäitt fasilitâstted še visuaal'lânji, tuâj ouddmõõžž lââ'ssen tee'mest čuäjtõõllât teâdaid koovvân le'be videon, le'be hâ't mâka kõõččmõõžživui'm temma kuulee'l, koid mättjeei ä'lğge kaunnâd vasttõõzz. Mätt'tõõzzâst vuäitt še ââ'nned kiõ'rğges ärvvtõõllâmneävvan laminõsttum viõ'lğges põ'mmai, koozz mättjeei pe'jje õuddmiârkân va'sttõõzz matemaattlaž le'be konn täattas *kõõččmõ'sše*. Ko täid kaaggât pââjas u'čtel vuäinn tâ'lles lij-a mätt'tum ä'sš fi'ttum da vuäitt-a mätt'tõõzzâst mõõnnâd õõudârra.

Määnjlaaggan mättjummuž kovvâall tön, mõõnn nalla mättjeeja vuei'tlvââ'stet jiõččreflektâsttmõõžž da mõõnn nalla mättjeei âask *jii'jjes siltumm'sa da monpâ'stlvažvuõ'tte ravsmââ'ttet*. Tânn tuârjjad jee'resnallšem pedagogaž mõõntõõllmi da še ärvvtõõllâm-mõõntõõllmõõžž äânmmõš. Vaiggõbân häämuum aa'sšid vuäitt smavveed uu'ccben le'be ta'rijeed *jee'res naa'lid* piâssâd õhttsaž fi'ttjõ'sse *mättjemprosee'ssest da tuâjain*. Lij še pue'rr u'vded *vuei'ttemvuõđ* tuejjeed õuddmiârkân kuõ'tin *jee'res naa'lin*, kuä'ss mättjeei vuäitt va'lljeed jiõccses toi'mmjeei nää'l õlmmeed jii'jjes. Õhtt tuâjain vuäitči lee'd voo'ps keerjlaž, ko e'pet nu'bb vuäitči lee'd vuâzzas keerjlaž da vuâzzas pirstõõzz, video le'be jiõntõõzz häämast. Tuâjjouddmõõžžâst vie'kkat mätt'tõõttitobddmõš, što u'čtel pâstt tuârjjeed jee'resnallšem mättjee'ji pue'rmõs pie'lid da rââ'žžesvuõđ, di *keâittad o'nstumm'sin*.

Sosiaal'laž mättjummuž miârkksââv tön, mõõnn nalla mättjempoodd õhttsažtuâjj räâjj mättjumms'est aktiivla da õhttsallaž, vuei'tlvââ'stee'l še positiivlaž mättjemtoobdâlm, kommunikâ'sttemtâäidai da ooumažkõskkvuõđi raajjmõõžž da tuõ'll'jummuž. Kõskksaž sââ'jest sosiaaltumm'sest lij positiivlaž da perstem toobdâlm raajjmõš, õhttsaž va'sttõõsvuõtt mättjumms'est (õuddmiârkân jooukâst tuejjuum tuâj čâuddmõõžžin, ci'sttjeei kommunikâsttmõš mättjee'ji, di huõltee'jivui'm, tön diõtt ko pukid õhttat tuõiv mättjeei pue'rmõs vuei'tlvaž mättjempuâđõõžžâst.

TUEJJEEM TÄÄ'ZZ ÕUDDMIÂRKK

Õuddmiârkân lookkâmpââ'j aalgâst le'be kuurs alteen, vuei'tet kurssvuâlze raajjâd vuä'nkõs kuurs da mättjemvuâla čuäjtõõllâmvideo. Veâl, jos kuurs puk mättjeei jie toobd kuei'meez, le'be jos mâka u'čtel lij õđđ da haa'lad mättjed tobddâd mättjee'jid pue'rben, vuei'tet raajjâd videočuäjtõõllmõõžž juõ'kkkast (u'čtee'lest še). Video ka'nnat lee'd vuä'nič, 90-180 sekunttâd, da tön vâaras lij pue'rr piijjâm konn-ne tee'm da tuejjeed hâ't mâka tön raajjâm veä'kken kõõččmõõžžid. Nääi't puk vuei'tte mättjed kuei'mm kuei'msteez mâi'd-ne õđđ da tobdstõõttâd nuu'bbeež pue'rben, raajee'l pue'rab toobdâlm ougglõsmätt'tõspooddid. Õuddmiârkân vuäitči lee'd kurss, koin mätt'tet videoi raajjmõõžž. Nääi't vuei'tet čuäjtõõllâmvideost tättad mušttled siõmmna jijstes, kii lij da koid aa'sšid miõll keäss, mõõnn diõtt haa'lad mättjed tânn ää'sš pirr, mõõnn nallšem jie'llikaartin tu'kkad da mâ'st ij tu'kked dnõ.

5 Infograaf čarstõõttâm cõggmõõžž strategiain

6 Infograaf čarstõõttâm cõggmõõžž strategiain inklusiivlaž da määngkulttuurlaž kontee'kstest

7 Vuârrvaiktõõzlaž ouglõsmätt'tõõz toi'mmjem-mall

Vuârrvaiktõõzlaž ouglõsmätt'tõõz täävtõsân lij:

Vuârrvaiktemvuõđ tuârjjei pedagoogaž vuâđđjurddi:

Aktiivlaž mättjummuš: Älšmätt mättjee'jid vuässõõttâd aktiivlânji sagstõõllmõõžž, joukktuâjai da tuejjeemtää'zz projee'kti veäkka	Jerruum mätt'tõs: Mätt'tõsmõõntõõllmõõžž, -materiaali di ärvvtõõllmõõžž šiõttlâttmõõš va'stteen õhttnaž mätt'tõõttji taarbid da ooddaid	Formatiivlaž ärvvtõõllmõõš: Ärvvtõõll mie'rrkõõski mättjeei õuddnummuž vuõiggäiggsaž maacctõõz u'vddem diõtt da mätt'tõõs-strategiai šiõtteem diõtt tõn meâldlânji
---	---	--

Vuârrvaiktemnääl:

Synkroonlaž vuârrvaiktõõs: Vuei'ttemvuõđi raajmõõš reaalaiggsaž saaggtummuž u'čtee'li da mättjee'ji kõõsk, mâ'te Q&A-ištlmid da joukksagstõõllmid	Asynkroonlaž vuârrvaiktõõs: Ta'rjjad vuei'ttemvuõđid kommunikaatioid da õhttsažtuõjju reaalaiggsaž ištlii äälgbe'lnn õuddm. ne'ttpâ'št	Ve'rddsõõhttsažtuâj: Mättjee'ji sme'llkâttmõõš õhttsažtuõjju ve'rddsõõzivuim joukkprojee'kti da juõkkum ä'sškie'rji teevvam veäkka
---	--	--

Teättkääiv

Branch, R. M. (2009). *Instructional design: The ADDIE approach* (Vol. 722). New York: Springer.

Korte, S.-M., Upola, S., Paksuniemi, M., Väättäjä, J., & Keskitalo, P. (2022). A Model to Support Students' Psychosocial Well-Being: Promoting Student Self-Efficacy in Remote Learning. In E. Baumgartner, R. Kaplan-Rakowski, R.E. Ferdig, R. Hartshorne, & C. Mouza (Eds.), *A Retrospective of Teaching, Technology, and Teacher Education during the COVID-19 Pandemic* (pp. 25–30). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).

<https://www.learntechlib.org/primary/p/221522/>

Peel, K. L. (2020). Everyday teaching practices for self-regulated learning. *Issues in Educational Research* 30(1), 260–282. <http://www.iier.org.au/iier30/peel.pdf>

Upola, S., Korte, S.-M., Väättäjä, J., Paksuniemi, M., Lakkala, S., & Keskitalo, P. (2023). Aineellinen ja kokemuksellinen etäopiskelu ympäristö – opiskelijoiden kokemuksia etäopiskelusta COVID-19 -pandemian aikana [Material and experiential distance learning environment – students' remote learning experiences during the COVID-19 pandemic]. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 25(4), 10–27.

Yoder, N. (2014). Teaching the whole child: Instructional practices that support social-emotional learning in three teacher evaluation frameworks. Research-to-practice brief. *Center on Great Teachers and Leaders*.

Õhtvuõdteâd

Satu-Maarit Korte

Proje'kttjää'dteei, eOPE -ha'ŋkkõs
satu-maarit.korte@ulapland.fi

ISBN 978-952-337-378-5

Õõlmtõõzz põõšši addrõs:

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-378-5>

